

Villon Francois

Autorka textu: Marta Balážová

Charakteristika jednou vetou:

Francúzsky básnik z 15. storočia, ktorý sa vo svojej tvorbe pridŕžal dobových žánrov, no dokázal ich naplniť čistým citom, prenikavým vtipom i skutočnou bolesťou, čím dosiahol ich výnimočnosť; jeho poézia predstavuje vyvrcholenie francúzskej stredovekej básnickej a literárnej tvorby vôbec.

Životopisné údaje:

Francois Villon, vlastným menom Francois Montcorbier sa narodil v Paríži v období medzi rokmi 1429 - 1432. Chudobného chlapca sa ujal a neskôr si ho adoptoval bohatý a vzdelaný kňaz Guillame Villon. Francois dostal dobré vzdelanie, študoval na Sorbonne a v roku 1452 dostal titul magistra slobodných umení. Žil bohémsky, bez zábran a mal veľa podobných priateľov. V roku 1455 nechtiac zabil kňaza Ph. Chermoy, ktorý bol pravdepodobne jeho sokom v láske a potom ušiel na vidiek. Bol obvinený, onedlho ho omilostili. Villon však ani potom neprestal s problematickým, neviazaným spôsobom života, zúčastnil sa na krádeži v College de Navarre, niekoľko rokov sa potuloval. Dočasne našiel protektora v Karolovi Orleánskom na dvore v Blois, kde písal pravdepodobne pod menom Vaillant a v roku 1461 ho vyslobodila z väzenia v Meng-sur-Loire amnestia Ľudovíta XI. V roku 1462 bol opäť v Paríži, súdili ho „za istú krádež“, o niekoľko týždňov bol zadržaný za výtržnosť a vtedy ho už odsúdili ako nepolepšiteľného na smrť obesením. Súd však rozsudok zmenil na desať rokov vyhnanstva z Paríža. O ďalšom básnikovom osude nie sú spoľahlivé informácie. Zomrel asi v roku 1463.

Dielo:

Villon bol na vtedajšie obdobie mimoriadne originálnym básnikom. Z jeho buričskej poézie sa zachovalo asi tritisíc veršov. **Veľký testament** sa skladá zo 172 osemveršových strof a je označovaný za symbol básnikovej zrelosti, forma testamentu je iba zámienkou. Básnik totiž okrem svojho tela, nenávisť a lásky nemá nič, čo by odkázal. Vyrovnáva si účty so svetom a životom, obzerá sa za stratenou mladosťou a desí ho príznak smrti. Zvyčajné opisy prostredia nahrádzal hlbokými zážitkami, predtým zaužívanú literárnu vyumelkovanosť spontánnosťou. Nábožnosť sa strieda s najhrubšou zmyselnosťou, naivita so životnou skúsenosťou. To mu však nebráni ani v invektívach proti váženým osobnostiam, napríklad proti biskupovi Thibautovi, d'Aussigny, ktorého poeticky, no tvrdo obviňuje zo skúposti. Napriek tomu však dielo ako celok predstavuje autora ako vnútorne krehkého človeka, ktorý túži po láske, spravodlivosti, tragického a úprimného, ktorý svoje najtajnejšie city zakrýva iróniou a výsmechom. Považoval sa za nešťastného človeka, ktorý za svoju ľahkomyselnosť ťažko platil. Zbierka je pokračovaním **Malého testamentu**, knihy veršov, ktorú pri odchode z Paríža zanechal priateľom ako paródiu na závet, veselú a satirickú rozlúčku, vysmieval sa v nej strážcom verejného poriadku. Malý testament obsahuje 40 osemveršových strof. Neskôr autor o tomto svojom debute povedal, že bol vtedy len žartujúcim posmešnikom. Z jeho pohľadu išlo skutočne len o krčmový žart, plný dvojsmyselnosti, ktorého cieľom bol len výsmech, paródia, žart. Bola to paródia literárna a tiež paródia spoločenská, teda sociálna satira. Vo veršoch Malého testamentu defilovali rozliční kriminálni úradníci, magistri, zlatníci, súkenníci, notári, pisári, špekulanti i žobraví mnísi. Tretím Villonovým dielom je **Kodicil**. Pod názov zbierky Kodicil, (slovo je odvodené od latinského slova kódex a znamená doplnenie a modifikáciu testamentu), sa zrejme podpísal vtedajší vydavateľ a nie sám Villon. Boli v nej zaradené básne, ktoré neboli predtým uverejnené v Malom a Veľkom testeamente. V novších vydaniach Villona sa tieto novoobjavené básne - je ich 16 - často uvádzajú aj pod názvom **Rozličné básne**.

Podrobnejšie o dielach:

Veľký testament - Villon v tejto zbierke podobne ako v Malom testeinte satiricky načrtol obraz vtedajšej meštianskej spoločnosti, predstavil ju z rovnakého zorného uhla, no oveľa širšie. V galérii postáv pribudli ďalšie postavy - seržanti, klerici, prokurátori, mešťania, kanonici a iní. Obidve diela - Malý testament i Veľký testament sú vytvorené v duchu študentsko-vagantskej tvorby, nesentimentálnej, výsmešnej, ktorá si viac cenila pochabosť a dobrý žart ako múdrosť a je typická pre celý stredovek ako protiklad k duchu mystiky. Táto tradícia sa traduje od čias prvých trubadúrov zo začiatku 12. storočia až po Villona. Villonove balady sa stali vzorom básnického formálneho majstrovstva. Rád využíval zmes štýlov, archaizmy i kalambúry - slovné hry, v ktorých vtipne využíval zvukovo podobné výrazy.

Villonove básne viackrát vyšli aj v slovenčine, prekladal ich Jozef Felix spolu s Ivanom Mojíkom, Ján Kostra, Ján Smrek.

Úryvky:

Petícia vojvodovi bourbonskému (časť)

Všemocný pane, knieža vznešené,
čo ľaliami svoj erb krásliť ráči -
akýsi Villon dolu na scéne,
trápením skrotlý, na pergamen značí:
ráčte mu pomôcť... Pár toliarov stačí.
Pôžička, áno - žiadne podfuky,
môže dať na ňu všetky záruky
(už teraz sa mu z toho ruky trasú!)
Prijmite, knieža, jeho ponuky:
stratíte - najviac - iba trocha času.

Nepožičal si, nikdy, kdeže! nie -
iba raz od vás, keď ho osud stlačil.
Šesť toliarov - no už sú zmárnené,
minul ich dávno - na jedivo asi.
Má dať - a dal tiež. Neboli v tom špásy.
I vám dá, knieža, svoj dlh do ruky
ľahučko, rýchlo - a bez okľuky...
v patayských lesoch až sa stromy strasú -
predá ich vôňu - od ciest po lúky:
stratíte - najviac - iba trocha času.

(zo zbierky Kodiciel - preklad Ivan Mojík a Jozef Felix)

Balada na záver Veľkého testamentu

Tu končí testament i trud
pre chudáčika, pre Villona.
Prídite priatelia i ľud,
na pohreb po zaznení zvona.
V červenom ornáte sa koná,
bo umrel ako lásky martýr.
Pri vlastných guľkách sľub ten konal,
prv než si v pekle zjednal kvartír.

Čo o tom vraví, nie je blud,
veď všetky ženské, bez zákona,
tak hnávali ho - boh ich súď! -

že odtiaľto do Roussillona
pri každom kre a húští stonal,
na každom plote gate stratil.
Bol bez kutne i pantalóna,
prv než si v pekle zjednal kvartír.

A keď si preňho prišla Smrť
- jediná milosrdná ona -
handry mu kryli biednu hrud',
nič iné nemal - bol jak tóňa.
Bodali ho jak osy koňa,
keď s láskami chcel ešte žarty.
Túžbami umorený skonol,
prv než si v pekle zjednal kvartír.

Čo spravil, keď už hlinu voňal?
Veľký džbán pritisol si na rty
a pustil v krk glg morillona.
Prv než si v pekle zjednal kvartír.

(z Veľkého testamentu, preklad Ján Smrek)

Villonov Epitaf vo forme balady (časť)

Ľudskí bratia, dobrotiví živí -
zľutujte sa, zavrhnite chlad!
Vaša ľútosť môže spraviť divy -
Boh vás po nej bude milovať!
Visíme tu - nechce sa nám smiať.
Z rozmazaných tiel je iba sneť,
hnilač mäsa, červov hnusná spleť,
kosť sa váľa kde-tu na pláni.
Nesmejte sa z tejto biedy bied -
proste Boha, nech nás zachráni.

(zo zbierky Kodícil - preklad Ivan Mojík a Jozef Felix)

Myšlienky:

F. X. Šalda nazval Villona „génium úškľabku, biedy a zúfalstva, ale i túžby po poslednom zmierení.“

„Bez zveličenia sa dá povedať, že Villon vstúpil do francúzskej literatúry s úsmevom - a s úsmevom ju aj opustil. Taká je teda prostá pravda o Villonovi: na začiatku i na konci jeho básnického diela stoja úsmevy. A viac než to: ony priamo toto dielo nesú a určujú celý jeho vnútorný rytmus. Niečo vo svetovej literatúre naozaj nevidané a neslýchané.“ (Jozef Felix)

„Villon parodik nie je novatér. Satira sociálna a satira literárna - celkom s analogickými témami - tiahne sa cez celý stredovek.“ (Jozef Felix)

„Písal lyrické spovede človeka, ktorým lomcujú stredoveké i renesančné pocity“ (Literárna rukoväť - SPN)

„Malý testament - Veľký testament - Kodícil, taký je teda triptych Villonovho básnického diela: dve krajné časti tohto triptychu (a práve preto je to triptych) jednak predznačujú a jednak

dovršujú stredný diel. Dodajme tu napokon len to, že pokým Malý testament písalo pero mladého a bezstarostného Villona, Kodiciel v prevažnej časti je dielom básnika, ktorý doslovne „vypil až na dno všetkých potúp slasť“, Villona pokoreného i poníženého, Villona, ktorý nazrel hlboko do zmyslu i nezmyslov svojho ľudského údela a do zmyslu i nezmyslov súvekeho sveta.“ (Jozef Felix - v doslove k slovenskému vydaniu Kodicielu)

„K vám volám ako brat váš ľudský“ (Francois Villon)

Zaujímavosti:

K mnohým Villonovým baladám sa od nepamäti až podnes vracali celé generácie básnikov. Obdivovali a napodobňovali napríklad jeho Petíciu vojvodovi bourbonskému pre jej eleganciu i sebaironiu.

V poézii sa používa pojem: balada francúzska (villonská). Francois Villon často písal básne zložené z troch strof s rozsahom veršov od 7 do 12 a záverečného poslania. Náročnosť tejto formy spočíva v používaní dvoch - troch rýmov a v opakovaní refrénu na konci každej strofy, ba aj v poslaní. (Príklad: Balada na konci Veľkého testamentu).